

Mens en Wereld

ER IS EEN TIJD, zo in het voorjaar tegen de vakantie, dat, naar men zegt, het ene deel van Nederland het andere deel examens afneemt. Dat kan voor dat andere deel een benauwde tijd zijn, maar vlak de benauwde ogenblikken niet uit, die een poosje later, dat deel van de bevolking heeft te doorstaan, dat voor het andere deel, dat met vakantie is, de planten moet verzorgen, de katten eten moet geven, de honden moet uitlaten, de vogels en vissen in leven moet proberen te houden en de w.c.'s dagelijks moet door trekken, omdat ze anders gaan lekken.

In de drukke tijd, als ik met bossen vreemde sleutels van het ene huis naar het andere draaf, schrijf ik het altijd maar op voor alle zekerheid, anders is het niet bij te houden. De planten geven meestal weinig moeite. Dat lukt wel en een enkel geel blad gooi ik aan het eind van 'de wacht' gewoon het raam uit. Zo, klaar.

De levende have kun je niet ongemerkt wegwerken. Die moeten in leven blijven, als het even kan en dat baart me vele zorgen. Er zijn parkieten, die gewend zijn nu en dan even rond te vliegen. Moet je je voorstellen, hoe krijg je zo'n ding weer in die kooi, maar het moet, want het staat op het briefje. Bij andere burens loopt een kat rond, die twee keer per dag moederlijk toegesproken moet worden, vanwege de eenzaamheid. Ik ga dan bij dit beest op de grond zitten of probeer hem te amuseren door met een klosje aan een touwtje door de kamers te hollen. Soms valt het in goede aarde, maar er zijn keren, dat hij probeert me aan te vliegen. Uit pure nijddasserigheid maakt hij dan een ontzettende troep van de kattenbak en als ik het opruim, zit hij heel geniepig naar me te kijken, overwegend of hij me zal krabben of bijten, als ik voorbijkom, of allebei.

De vissen van de benedenburen zijn aardiger. Die doen altijd heel opgewonden als ik eraan kom en spelen, dat ze blij zijn me te zien. Of het echt is, weet je nooit. 't Zijn tenslotte koudbloedige wezens. De goudhamster, die in dezelfde kamer staat, is een mispunt. Als ik hem wil aaien, bijt hij in m'n vinger en toen ik hem eens los had laten lopen, om het hokje schoon te maken, heb ik op m'n buik onder alle bedden gelegen en alle kasten moeten verschuiven, om hem weer te pakken te krijgen. Dat doe ik bestis nooit meer.

Is de humanist een dierenvriend? Dat lijkt me een mooi onderwerp voor een discussieavond. Maar dan niet vlak na de vakantie. Een beetje later, als alle krabben en beten genezen zijn!

Kinderwetgeving vernieuwd

HET JAAR 1965 IS voor kinderbeschermingskringen in Nederland een belangrijk jaar. Immers op 1 december 1965 zullen we bedenken, dat het 60 jaar geleden is, dat de drie kindervetten, waaraan de naam verbonden is van de toenmalige minister van justitie Cort van der Linden, in werking traden. Echter, vóór de 60-jarige herdenking plaats zal vinden, zullen twee van de drie kindervetten, het kinderstrafrecht en de kinderbeginselenwet, in gewijzigde vorm gaan functioneren. Dat zal gebeuren vanaf 1 juli. De bouwstenen voor de wetwijziging zijn aangedragen door de zgn. Commissie Overwater, die in 1951 rapport uitbracht. Het wetsontwerp werd, nu tien jaar geleden, in 1955 ingediend door minister Donker.

Het zou onjuist zijn te spreken van een volkomen nieuw kinderrecht, dat met ingang van de komende maand zal worden ingevoerd. Maar in de bestaande regelingen zijn toch een aantal vernieuwingen aangebracht, die het de moeite waard maken, er even bij stil te staan.

Tot op dit moment bestaat er voor ons geen leeftijdsgrens wat betreft een strafrechtelijke vervolging; niet naar boven, maar ook niet naar beneden. Iedereen, vanaf 0 jaar heeft een strafrechtelijke verantwoordelijkheid, tenzij er bijzondere omstandigheden bestaan. (Dit was natuurlijk theorie, want men placht in de praktijk geen 'babies' en kleuters te vervolgen). Krachtens de nieuwe wet zal geen strafrechtelijke vervolging meer mogelijk zijn, op grond van een strafbaar feit, dat begaan is vóór de 12-jarige leeftijd. Tegen het jongere kind kan na 1 juli uitsluitend civielrechtelijk worden opgetreden, waarbij waarschijnlijk vooral de ondertoezichtstelling gehanteerd zal worden.

Tot nog toe passeerde een minderjarige op 18-jarige leeftijd de grens van kinderstrafrecht naar volwassenenstrafrecht. Nu zal het mogelijk zijn, dat op hem of haar tot 21 jaar kinderstrafrecht wordt toegepast, indien daartoe gronden te vinden zijn, gelegen in de persoonlijkheid van de jeugdige dader. We krijgen dus nu een ondergrens van 12 en een 'elastieken' bovengrens van 18—21 jaar.

ren gepleegde misdrijven worden berecht door de kinderrechter; de overtredingen vallen onder de competentie van de kantonrechter. Om enig idee te geven van de aantallen waar het om gaat, het volgende: in 1962 werden 4118 kinderen (3899 jongens en 219 meisjes) door een kinderrechter schuldig verklaard aan een misdrijf. In datzelfde jaar zijn 24.954 minderjarigen (21.728 j. en 4.226 m.) schuldig bevonden aan een overtreding. De verhouding is ongeveer één misdrijf op zes overtredingen.

In de vernieuwde wet nu zal de kinderrechter de berechting van een aantal overtredingen overnemen van de kantonrechter. Het zullen onder meer overtredingen zijn, die een symptomatisch karakter dragen, zoals b.v. straatschenderij en openbare dronkenschap. Gedragingen, die doen vermoeden, dat ze slechts symptomen zijn van grotere, er achterliggende moeilijkheden. Een en ander betekent, dat het kind wellicht in een eerder stadium doeltreffender geholpen kan worden, maar dat de 'case-load' van de kinderrechters nog zwaarder zal worden dan nu reeds het geval is.

Ook in de straffen en maatregelen, die het kinderstrafrecht kent, zijn wat wijzigingen aangebracht. Als nieuwe straf doet het arrest zijn intree. Het woord en het begrip zijn ontleend aan Duitsland, waar men reeds geruime tijd werkt met verschillendsoortige vormen van arrest (Freizeitsarrest, Dauerarrest en Stundenarrest). De bedoeling is, een snelle, korte vrijheidsstraf op te leggen, die eventueel in gedeelten kan worden 'uitgezeten'. De minimale duur is vier uur, de maximale veertien dagen. De kinderrechter bepaalt, waar het arrest ten uitvoer gelegd zal worden — liefst zo dicht mogelijk bij de woonplaats van de minderjarige — en in hoeveel termijnen. Aldus zouden vrije middagen en/of weekends gebruikt kunnen worden, terwijl het kind verder gewoon zijn werk kan blijven verrichten of de lessen op school kan volgen. Het aantal beschikbare arrest-plaatsen lijkt op dit moment ontoereikend, omdat van de zijde van de particuliere inrichtingen geen overgroot aanbod is gekomen, bij de uit-

STRAFBARE FEITEN zijn onder te verdelen in misdrijven en overtredingen. De door kinde-

(vervolg op pag. 3)

Uitgave van het Humanistisch Verbond - Verschijnt om de veertien dagen
20e jaargang no 13 - 26 juni 1965

Kritisch allerlei

door R. de la Rie

ER WORDT STEEDS openlijker over gepraat, dat de bisschoppen bezig zouden zijn een nieuw Mandement voor te bereiden, dat het beruchte Mandement van 1954 zou moeten gaan vervangen. De Nieuwe Linie noemde zelfs namen van mensen die aan het nieuwe stuk zouden schrijven en deed het voorkomen alsof de nieuwe uitgave zeer binnenkort te verwachten is. Daartegenover zijn er katholieken die menen, dat dat oude Mandement inmiddels al zozeer door de feiten achterhaald is, dat het alleen de doofpot verdient. Nu ben ik te weinig in de rooms-katholieke sfeer ingewijd om te weten hoe het zit met het respect dat men zulke hoge autoriteiten als bisschoppen verschuldigd is; het leek mij echter in de daar heersende hiërarchische verhoudingen nogal aanzienlijk. Logischerwijs komt het mij voor, dat het van weinig respect zou getuigen als men een stuk dat nog maar tien jaar geleden door die bisschoppen wereldkundig is gemaakt, nu eenvoudig aan zijn laars zou lappen, met de verontschuldiging, dat de heren er inmiddels wel anders over zullen denken. Nu is dat nog een kwestie van de katholieken zelf. Het beruchte Mandement van 1954 heeft zich echter zó laatdunkend over andersdenkenden uitgelaten (heus niet alleen over de socialistten, al is daar de laatste tijd het meest sprake van), dat enige verontschuldiging van de zijde van de bisschoppen na die tien jaar toch ook wel op zijn plaats lijkt. Ik kan mij voorstellen dat dat geen gemakkelijke zaak is, als men zijn uitspraken zo apodictisch heeft gesteld, niettemin lijkt mij, dat ook niet-katholieken langzamerhand wel eens recht hebben op een soort supplement-mandement, als ik mij zo mag uitdrukken.

HET ALGEMEEN HANDELSBLAD schrijft: 'De Cubaanse regering heeft een campagne gelanceerd tegen homoseksualiteit, het dragen van lang haar, rock'n'roll-muziek en 'andere erfenissen van het kapitalisme'. Het is of je, afgezien van dat kapitalisme, de Morele Herbewapening hoort spreken. Misschien zijn er voor een grote gloeilampenfabriek in het zuiden van ons land nu wel weer zaken te doen op Cuba. En bovendien, 'de voorzitter van de federatie van studenten heeft aangekondigd, dat zeer spoedig een begin zal worden gemaakt met het zuiveren van de universiteit van alle homoseksuele studenten.' Zover durft zelfs onze eigen Van Hall niet te gaan.

Ik ben trouwens benieuwd hoe men dat denkt te bewijzen, maar zo'n gedachte bewijst natuurlijk, dat ik nog veel te veel vastzit aan een door en door decadente kapitalistische rechtsstaat, en als ik het wel heb, raakt die gedachte nu toch wel snel uit de mode.

IN DE HAAGSCHE COURANT lees ik tenminste: 'Er bestaat gevaar voor een nieuwe McCarthyisme nu de regering en de militairen de weg opgaan naar een uitbreiding van de oorlog in plaats van naar erkenning van vroegere fouten', zo schreef onlangs de vaak briljante Amerikaanse journalist I. F. Stone in een artikel over Vietnam (...). Een van de redenen daarvoor is zeker president Johnsons buitenlandse politiek, die de vorm lijkt aan te nemen van een nieuwe kruistocht tegen het communisme volgens het patroon van Eisenhower's minister van buitenlandse zaken John Foster Dulles. In dit verband is de gespannen verhouding tussen de regering in Washington en de intellectuele gemeenschap in de Verenigde Staten een griezelig verschijnsel. Want de geschiedenis van het McCarthyisme bewijst, dat er weinig voor nodig is in Amerika kritische intellectuelen, die enigszins vooruitstrevende ideeën hebben en lippendienst weigeren aan zwart-wit patriotisme, als communisten, of - wat even erg is - als 'leftists', 'linksen', te brandmerken. (...) Drie groeperingen lopen dus het meest gevaar onder druk te komen van een nieuwe golf van McCarthyisme: de intellectuelen (hoogleraren, journalisten, schrijvers), de mannen van de burgerrechtenorganisaties en de studenten.' Het lijkt mij nuttig, gewapend met deze kennis van zaken, de verdere ontwikkelingen te volgen.

ER IS TE WEINIG ruimte voor begraaftplaatsen, lees ik in de Haagse Courant, en zonder u nu direct te willen aanmoedigen om die reden te zijner tijd maar tot crematie over te gaan, geef ik u het verhaal toch maar even door: 'Dit heeft ertoe geleid, dat de neiging bestaat te veel lijken in één graf op te bergen. Daardoor wordt het proces van adipocirevorming (niet verteerbaar 'gehard' vet) bevorderd. Op dit merkwaardig aspect van de bodemverontreiniging wijst in zijn preadvies over milieuhygiëne dr. N. J. A. Groen. Hij vervolgt: zolang crematie, om overigens geheel te respecteren en te aanvaarden redenen, niet méér ingang vindt, zal moeten worden gezocht naar andere methoden om

op dit terrein niet te worden geconfronteerd met esthetisch-hygiënisch niet te verdedigen consequenties.' Ongetwijfeld zijn er, vooral onder gereformeerden, 'geheel te respecteren en te aanvaarden redenen' waarom men niet tot crematie wil overgaan. Maar het wordt, nog afgezien van alle principiële kwesties, in het licht van dergelijke praktische en uitermate onsmakelijke bezwaren toch wel onzinnig, dat de voorstanders van crematie in ons land nog steeds worden gediscrimineerd ten opzichte van de voorstanders van begraven.

WIE SPREEKT UIT het diepst van zijn geloofsovertuiging, mag dingen zeggen, die voor niet-kerkelijken onvriendelijk kunnen zijn.' Dat is een uitspraak van de Rotterdamse schipperspredikant, ds. A. van der Most, aangehaald in Het Rotterdamsch Parool. In zijn blad 'Haventje' schreef deze dominee over de burgemeesterswisseling in Rotterdam namelijk:

'De burgemeestersplaats wordt wel weer bezet. De benoeming is al gevallen. Grote verwachtingen mogen van Enschede's burgemeester gekoesterd worden. Toch zullen we bij hem wat missen. Hij komt niet met dezelfde visitekaartjes als zijn voorganger. Hij mist het kerkelijk visitekaartje. En daarmee nog wat meer! De heer Thomassen is Rotterdams eerste burgemeester die tot geen kerk behoort.'

De Paroolredacteur zag daarin weer eens een van die vele bewijzen van christelijke hoogmoedigheid en een manier van benaderen, die de onkerkelijken bestempelt als een groep die ongelijk heeft, als een groep van tweederangsburgers. Daarover opgebeld, reageerde de dominee met de uitspraak waarmee ik dit stukje aanving. Met Het Rotterdamsch Parool vraag ik mij af: 'Het christelijk volksdeel heeft zich de laatste tijd nogal eens 'gekwetst' gevoeld, omdat heilige geloofsprin-

cipes waren bespot, zo meende men. Maar hoe komt het toch, dat predikanten zich nooit hoeven te storen aan de overtuigingen van buitenkerkelijken?'

HET HEEFT AL in verschillende bladen gestaan, maar voor het geval u het over het hoofd gezien mocht hebben, hier nog enkele uitspraken van de heer T. Knecht, hoofdbestuurslid van de Vereniging Protestants Nederland, tijdens de jaarvergadering van die vereniging in Rotterdam: 'In traditioneel denkenden protestantse kringen heerst angst. Angst voor de eigen verdeeldheid, angst voor de kleine en steeds verminderende macht. Er is angst voor het isolement, terwijl een positieve toekomstvisie ontbreekt. Op politiek, maatschappelijk en zedelijk gebied gaat men niet meer vóór, maar volgt men, al remmende, de ontwikkeling.' Die angst vindt zijn oorzaak vooral in het feit, dat omstreeks het jaar 2000 slechts 20% van de wereldbevolking zal behoren tot de christelijke geloofsgemeenschap. In 1900 bedroeg dit percentage nog 50, vermeldt de Haagse Courant in zijn verslag daarbij, terwijl een andere krant in de residentie, Het Vaderland, wat uitvoeriger stilstaat bij wat de heer Knecht over het streven naar oecumene zei, die sommige protestanten 'met de roomse conservatieve clerus een tweeledige leus doet aanheffen: tegen de secularisatie (dat is de afnemende invloed van de kerk op het maatschappelijk leven, d.l.r.) en tegen het communisme! Op het punt van secularisatie en communisme staan rooms-katholiek en protestant echter niet aan één front. Een kerk, die na al haar diep-zondige politieke, maatschappelijke en zedelijke misgrepen beweert 'altijd geëigende geneesmiddelen' voor mens en maatschappij te hebben, heeft onvoldoende zondebesef en is zelf verwereldlijkt. Rome beschouwt haar eigen autoritarisme en totalitarisme als normaal, maar vraakt deze in het communisme.'

CHANGEMENT DE DÉCOR

Zodra de dag als een dreigbrief
in mijn kamer wordt geschoven
worden de rode zegels van de droom
door snelle messen zonlicht losgebroken

huizen slaan traag hun bittere ogen op
en sterren vallen doodsbleek uit hun banen

terwijl de zwijgende schildwachten
nachtdroom en dagdroom haastig
elkaar hun plaatsen afstaan
legt het vuurpeloton van de twaalf
nieuwe uren bedaard op mij aan

ELLEN WARMOND

Uit 'Proeftuin' - D. A. Daamen, Den Haag 1953.

Kinderwetgeving vernieuwd

(vervolg van pag. 1)

voering van de nieuwe straf medewerking te verlenen. Dat is natuurlijk verklaarbaar door de aldus in de hand gewerkte functieverwarring die zouden kunnen ontstaan als een particuliere instelling tegelijk optreedt als ten-uitvoer-legger van een (door de overheid opgelegde) straf, en door de nog bestaande onzekerheid met betrekking tot de mate van toepassing van het arrest. Men verwacht, dat het voorlopig op beperkte schaal zal geschieden en dan waarschijnlijk vooral oudere jongens zal betreffen.

DEZE OPSOMMING van veranderingen in het kinderstrafrecht is niet volledig, al zijn hiermee enkele belangrijke zaken aangeduid. Laten we thans de aandacht richten op het andere stuk kindervetgeving, dat op 1 juli aanstaande, gemoderniseerd van kracht zal worden.

Deze, in de toekomst als 'Beginselenwet voor de Kinderbescherming' aan te duiden wet, bood voorheen, bij lezing, teleurstellend weinig echt principiële punten. Er stonden hoofdzakelijk regelingen in, die het regiem in de rijksinrichtingen bepaalden. Enkele van de voorschriften waren volstrekt verouderd van taal en inhoud; gelukkig werden ze in de praktijk ook niet meer toegepast. Maar het was niet in overeenstemming met heden-daagse kinderbeschermingsinzichten, dat b.v. als disciplinaire straf nog genoemd stond: 'het verstrekken van water en brood in plaats van het gewone voedsel' (overigens slechts om de andere dag toegepast en voor een beperkte tijdsduur), of 'gewone opsluiting in de boeien' (niet toepasselijk op hen, die nog geen 14 jaar oud waren, en ook weer voor een beperkt aantal dagen). Het is nuttig dat dit soort mogelijkheden tot het nemen van disciplinaire maatregelen, thans ook uit de wettekst verdwenen is, zelfs al vonden ze in de praktijk geen uitvoering meer.

WEL DEGELIJK PRINCIPIEEL is de plaats, die in de nieuwe beginselenwet aan het particulier initiatief is toegekend. De oude wet noemt de particuliere instellingen pas na behandeling van de rijksgeestelijken. Nu zijn de particuliere organisaties voorop gesteld, geheel in overeenstemming met het beginsel, waarvan onze kinderbescherming doortrokken is, nl. dat het particulier initiatief primair behoort te zijn en dat de overheid slechts subsidiair optreedt.

De toegenomen betekenis van de verenigingen voor gezinsvoogdij komt tot uiting in de vernieuwde wet, doordat aan deze instellingen de wettelijke basis is verstrekt, welke zij tot nog toe ontbeerden. Ze stonden slechts genoemd in enkele subsidieregelingen. Dat was geenszins in overeenstemming met het door genoemde verenigingen verrichte werk. In 1962 waren er ruim 21.000 gezinsvoogdij-kinderen tegen een groep van 17.000 voogdij-kinderen. De kinderbeginnselenwet noemde de voogdij-instellingen; het is juist, dat in de nieuwe beginselenwet (en in aansluiting daarop in het Burgerlijk Wetboek) ook de

verenigingen voor gezinsvoogdij genoemd worden. Zij hebben immers sinds 1946 een belangrijk aandeel gehad in de ontwikkeling van het instituut der ondertoezichtstelling. Het is verleidelijk meer veranderingen op te sommen, of de subsidiëring van de particuliere instellingen nader onder de loupe te nemen, maar dat alles zou te ver voeren.

ER IS ECHTER ÉÉN principiële nieuwigheid, die op deze plaats zeker vermeld dient te worden. In de oude wet stond dat zij, die in een rijksinrichting verbleven, in de gelegenheid gesteld werden, deel te nemen aan godsdienstonderwijs en godsdienstoefeningen, behoudens uitdrukkelijke vrijstelling. Dat betekende in feite, dat de gehele bevolking van de inrichting bij de godsdienstoefeningen aanwezig behoorde te zijn, tenzij ouders of voogden met nadruk verzochten hun kind daarvan vrij te stellen, en de directeur aan dit verzoek voldeed.

In de nieuwe wet is als alternatief gesteld, dat de opgenomen minderjarigen de gele-

genheid hebben om aan godsdienstoefeningen en -onderwijs deel te nemen, om aan bijeenkomsten onder leiding van geestelijke verzorgers vanwege door de minister toegelaten genootschappen op geestelijke grondslag.

Het lijkt aan geen twijfel onderhevig, of het Humanistisch Verbond behoort tot de hier bedoelde genootschappen. Nu moet men zich van de omvang van een dergelijke humanistische geestelijke verzorging in rijksinrichtingen ook weer geen te grote voorstelling maken. Op 31 december 1962 bevonden zich 319 kinderen in rijksinrichtingen; het totale aantal kinderen, dat in de loop van 1962 in rijksinrichtingen aanwezig is geweest, bedroeg net 1000. Maar al zal het in de praktijk om zeer kleine aantallen gaan, door het opnemen van een andere levensovertuiging dan de godsdienstige in de wettekst, heeft de wetgever een belangrijke principiële daad verricht. De bereidheid daartoe ontmoeten we ook op andere terreinen. Toch lijkt het nuttig, nog eens te stellen, dat hiermede een beginsel is neerge-schreven, dat van verder strekking is dan alleen voor minderjarigen, die in rijksinrichtingen verblijven.

Mr. M. Rood-de Boer

H.V. nog achtergesteld door bevolkingsregisters

Het Tweede Kamerlid drs. P. Vis (P.v.d.A.) heeft aan de minister van Binnenlandse Zaken gevraagd of het hem bekend is dat in een aantal gemeenten het Humanistisch Verbond voor het verkrijgen van inlichtingen uit de bevolkingsregisters niet in aanmerking komt voor kosteloze verstrekking of voor een bijzonder tarief, zoals dat krachtens artikel 2 van de Wet bevolkings- en verblijfsregisters o.m. geldt voor kerkgenootschappen en rechtspersonen, welke, hoewel geen kerkgenootschap zijnde, geacht kunnen worden daarmee gelijk te staan; dat men zich t.a.v. een dergelijke beslissing in het algemeen baseert op de volgende uitlegging van een ambtsvoorganger van de huidige minister bij de behandeling van een wijziging van bovengenoemde wet in 1948, voorkomende in de betreffende memorie van antwoord: *'Met de rechtspersonen, waarvan in dit lid sprake is, heeft ondergetekende bepaaldelijk op het oog de Ned. Protestantse Kerk, de Evangelisatie-verenigingen der Ned. Hervormde Kerk, de Vereniging van Vrijzinnig Hervormden en andere buiten het instituut der kerk staande rechtspersoonlijkheid bezittende verenigingen en stichtingen, welke geacht kunnen worden met kerkgenootschappen gelijk te staan. Rechtspersonen, welke doelstelling uitsluitend van culturele of filosofische aard is, zijn niet bedoeld.'*

De heer Vis heeft de minister verder gevraagd of hij bereid is te bevorderen, dat het Humanistisch Verbond - als een rechtspersoonlijkheid bezittend genootschap op geestelijke grondslag, hoewel het geen kerkgenootschap is - ten aanzien van het tarief voor het verstrekken van inlichtingen uit de bevolkingsregisters dezelfde faciliteiten verkrijgt als aan kerkgenootschappen zijn toegekend.

Minister Smallegenbroek heeft op deze vragen geantwoord, dat 'bij de herziening van de wet bevolkings- en verblijfsregisters ook een punt van beraad is of het Humanistisch Verbond evenals de kerkgenootschappen in aanmerking komt voor het kosteloos dan wel tegen bijzonder ta-

rief verstrekken van inlichtingen uit de bevolkingsregisters.' De minister merkt nog op, dat de kwestie thans behoort tot de competentie van de rechter, geroepen tot een uitspraak in beroep tegen belastingaanslagen.

Panorama der volken

'Panorama der volken' onder redactie van dr. P. van Emst - deel 1: Volken van Amerika en Oceanië - is door J. J. Romen (Roermond) op royale wijze uitgegeven en met zeer vele fraai uitgevoerde illustraties, enige kaarten en tabellen verlicht. De prijs is f 35,-.

De ouderen onder ons zullen zich nog het tijdschrift 'De Aarde en haar Volken' herinneren, dat in de leesportefeuille (bestaat dit instituut nog?) de huiskamer binnenkwam. Ik moest daaraan denken, toen ik dit boek doorbladerde. Het beoogt een soortgelijk doel: de belangstelling voor vreemde volken, hun levensgewoonten en -uitingen, voedsel te geven. Maar wat een verschil, in bewerking en uitvoering. De gretige lezer vindt hier allereerst een inleiding 'Mensen en culturen', die hem bekend maakt met de grondbegrippen en de fundamentele onderscheidingen der volkenkunde, die hem waarschuwt tegen het hanteren van waardeoordelen, welke slechts verwarring stichten en tegen het onoordeelkundig gebruik van begrippen als ras, hogere en lagere cultuur e.d. De jongste uitkomsten van het etnologisch en cultuurantropologisch onderzoek worden aangeboden in een vorm, die op een enkele uitzondering na verstaanbaar is voor leken op dit gebied. De verdere inhoud? Boeiende studies over Eskimo's, over Indianen in Amerika, over de oude culturen en hun resten in Midden Amerika en Peru, over de negers in de Nieuwe Wereld en over de oorspronkelijke bewoners van Australië en van het eilandrijk in de Stille Oceaan. Deze warme aanbeveling moet ik helaas afsluiten met een aanmerking. Hier en daar werd ik gehinderd door het gebrekkige Nederlands. Wat dunkt u van de volgende zinnen? 'Bij ons en in vele andere culturen is de monogamie verplicht' en 'De bevolking van . . . is in de vorige eeuw om onbekende redenen geheel uitgestorven'.

Pr.

Chaplin: 'We hebben meer menselijkheid nodig'

'TOEN IK TERUGKWAM was het al nacht, ik klopte op de deur, maar niemand deed open. Iedereen bleek uit te zijn. Doodmoe liep ik naar de hoek van de Kennington Cross en ging kort bij huis op de rand van het trottoir zitten, zodat ik een oogje op de deur kon houden, voor het geval er iemand thuis zou komen. Het begon al tegen middernacht te lopen; ik was uitgeput en ellendig en vroeg me af waar Sydney toch wel zou kunnen zijn. Behalve enkele zwervers was Kennington Cross nu vrijwel verlaten. Alle lichten in de winkels werden nu langzamerhand gedoofd, behalve die van de apotheek en de kroegen. Ik voelde me diep rampzalig.'

Zo brengt het kleine verlaten jongetje Charlie Chaplin in een van Londens volksbuurten een deel van de nacht door. Zijn moeder – die gescheiden woont van zijn vader – wordt dan verpleegd in een krankzinnigengesticht, zijn vrijwel altijd dronken vader leeft met een andere vrouw, die niets voelt voor het joggie en zijn oudere broertje Sydney. Er is weinig fantasie nodig om deze nachtelijke jeugdervaring te zien als het thema, dat de later beroemde filmacteur, -regisseur en -producent Charles Chaplin gebruikt voor zijn film 'The kid'. Tijdens het schrijven van zijn autobiografie (*) is hem dit steeds sterker bewust geworden. Vele van zijn tragische en dol-dwaze jeugdervaringen – de Chaplins waren vaudeville-artiesten, de kleine Charlie 'debuteerde' op zijn... vijfde jaar! – hebben 'de basis gelegd voor mijn latere films, waarin het tragische met het komische wordt gecombineerd', zoals hij zelf zegt.

Het is voor mij een heerlijke taak belangstelling te wekken voor Chaplin's boek: ik ben met z'n films 'opgegroeid'. Iedere nieuwe Chaplin uit de jaren twintig en dertig heb ik gezien. Mijn eerste bioscoopervaringen deed ik – óók als vijfjarige – op gedurende de eerste wereldoorlog in een 'theater' aan de Amsterdamse Dapperstraat (de Olympia-bioscoop), waar later een winkel voor fietsonderdelen was gevestigd. Mijn oudere broertje en ik zaten daar op woensdagmiddag met andere kinderen voor een dubbeltje op de eerste rij, die... één meter van de witgekalkte muur (geen doek!) verwijderd was. Om iets van dat wonderbaarlijke van toen te kunnen zien moesten we onze nek een hoek van zeker tachtig graden laten maken met onze ruggegraat. Daar heb ik voor 't eerst dat 'gekke mannetje' Charlie Chaplin gezien. Het moet wel een van zijn Keystone-films zijn geweest, kluchten waarvan hij er bijna iedere week een afleverde. In die zogenaamde 'slap-stick'-verhaaltjes lag al de kern van zijn latere diep-menselijke humor van films als 'The gold rush', 'City lights' en 'Modern times'. Ik zal Chaplin daarover zelf aan het woord laten. Eerst over dat 'gekke mannetje'. Het karakter ervan legt hij uit aan Mack Sennett, de toenmalige grote baas van Keystone: 'U moet weten dat het een veelzijdig kereltje is: een zwerver en een gentleman, een dichter en een dromer, een eenzame die altijd hoopt op wat romantiek en avontuur. Hij zou misschien de indruk willen wekken dat hij een geleerde is, een musicus, een hertog of een polospeler; toch ziet hij er niet tegen op sigaretteneindjes op te

pikken, of een kind zijn lekkers af te nemen. Ja, hij zal zelfs, als de omstandigheden dat rechtvaardigen, een dame in het onderste gedeelte van haar rug schoppen..., maar alleen in uiterste gramschap.'

Dat 'mannetje' krijgt binnen weinige jaren wereldfaam, eerst in films waarin plotseling open-zwiepde deuren, wegglijdende kleedjes en verkeerd of goed gerichte slagroomtaarten onontbeerlijke attributen zijn. Chaplin:

'Het was voor mij niet nodig boeken te lezen, om te weten te komen dat het leven hoofdzakelijk bestaat uit conflicten en leed. Mijn gehele clownerie was daar instinctief op gebaseerd. De middelen die ik toepaste bij het samenstellen van een klucht, waren heel eenvoudig: laat de mensen in moeilijkheden geraken en dan trachten er weer uit te komen.'

Als hij later als kunstenaar en als mens is gereijpt, begrijpt hij, dat humor anders, méér is dan clownerie. Daarover schrijft hij:

'Humor... is de subtiële afwijking die wij beschouwen. Met andere woorden: door de humor zien wij het onredelijke in wat ons redelijk en het onbelangrijke in wat ons belangrijk toeschijnt. Verder versterkt hij ons verlangen om te leven en beschermt hij ons gezond verstand. Door de humor zullen wij ons minder door de wisselvalligheden van het leven laten terneerdrukken. Hij geeft ons een duidelijker gevoel voor proporties en toont ons hoe het belachelijke zich achter een te grote ernst verhuuilt.'

ALS WIJ HET NOG NIET uit zijn films weten kan zijn boek ons bewijzen, hoe groot Chaplin's mensenkennis is – kennis van menselijk kunnen en kennen, van menselijke dwaasheid en zelfoverschatting – hoe hij door zorgvuldig gesugereerde loze façades (tegenwoordig 'image' genoemd) heeft hééngeschouwd. Zo'n man moest wel de non-conformist worden, die hij zeker gedurende het tweede deel van zijn leven was. Begaafd met een ontzaglijke intuïtie en grote argeloosheid meer dan met een analytisch verstand, kon hij zichzelf blijven ondanks overmatig succes en harde tegenslagen, ondanks aanbidding welhaast en verguizing. Hij bleef de mens – ook zichzelf – zien en uitbeelden in al zijn grootsheid, maar ook in zijn eenzaamheid en in zijn opgeblazenheid, zijn overgewichtigheid, zijn belangrijkheid en onbelangrijkheid. Chaplin is, naar mijn stellige overtuiging, een creatief kunstenaar van een formaat als er slechts weinigen in een eeuw uit de massaliteit naar voren komen. Daar doet alle gezeur van kritisch-doende scribentjes en stiekum geroddel over zijn moeilijkheden met vrouwen – dankbaar onderwerp voor rechtzinnigen die de vervoering niet kennen – niets van af. Dat hem en Ingmar Bergman deze maand in Amsterdam de Erasmusprijs wordt uitgereikt, is een gelukkig niet te late hulde hem door Nederland gebracht.

Door zijn uitzonderlijk kunstenaarschap en zijn non-conformisme moest Chaplin wel buiten het kleine terrein van zijn studio treden om zich te

CHARLIE CHAPLIN in 'The gold rush'
(Cliché's in bruikleen van het maandblad 'Kunst in Utrecht')

keren tegen wat hij als aanranding van echte menselijkheid zag. Uit innerlijke noodzaak bond hij op zijn wijze de strijd aan tegen fascisme en nationaal-socialisme. Hij heeft daarmee zijn carrière op het spel gezet en dat spel gedeeltelijk verloren. Ik laat hier bewust buiten beschouwing of bijvoorbeeld zijn film 'De dictator' louter als kunstwerk geslaagd is.

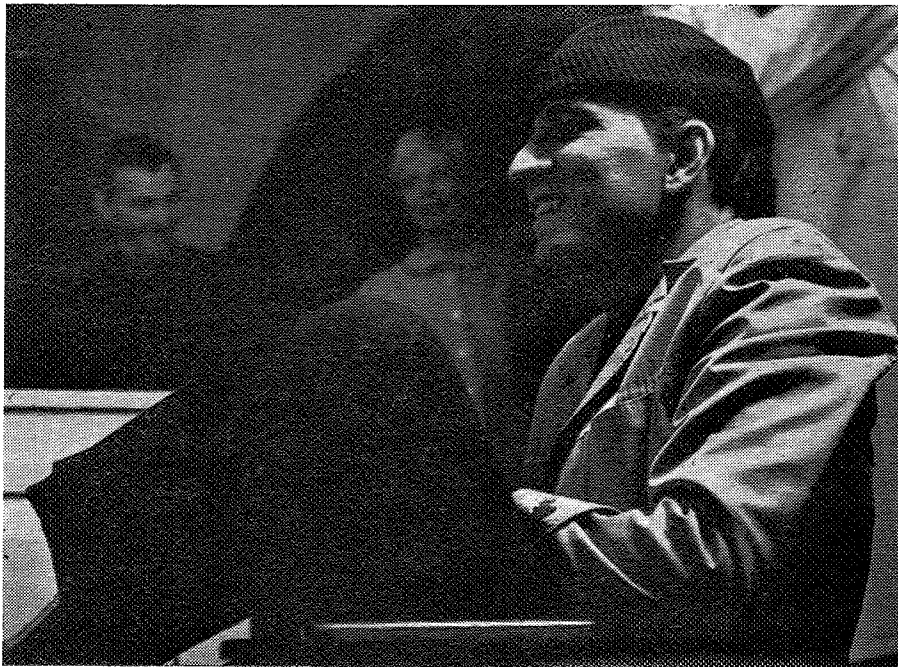
Na de oorlog moest Chaplin ook in conflict komen met het McCarthyisme, deze diep ingevreten roestvlek op het Amerikaanse politieke leven. In zijn boek schrijft Chaplin uitvoerig over zijn ervaringen met het kleinzielige geknoei van die zogenaamde communistenjagers. Niet geheel zonder verbittering; maar van enige haat tegen hen die hem het werken en leven in de Verenigde Staten onmogelijk hebben gemaakt, is niets te bespeuren. Aan de Commissie voor on-Amerikaanse activiteit – die hem had gedagvaard – schrijft hij een uitvoerige brief waarin hij o.m. zegt: 'Ik ben geen communist (hetgeen hem in de schoenen was geschoven); evenmin heb ik ooit in mijn leven tot een politieke partij of organisatie behoord. Ik ben wat je noemt een echte vredestitcher.' De hoge ambtenaar, die zijn zaak behandelde, liet hem daarop in 'een verrassend hoffelijk antwoord' weten, dat zijn verschijning niet meer nodig was.

HET LIJKT ME NIET moeilijk aan te tonen, dat Chaplin's films qua opzet, cameratechniek, belichting en misschien ook spel verouderd zijn. Mij komt dit niet als essentieel voor: essentieel is Chaplin's onbevangen menselijkheid, die uit zijn onvergetelijke films en zijn ongekunstelde boek blijkt. Hij wist zelf – en de geschiedenis van het fenomeen 'film' heeft dit bewezen – dat hij uit zijn gehele wezen van pantomimespeler in het tijdperk van de stomme film thuis hoorde. Hij had het woord niet nodig om zijn boodschap van menselijkheid, van medelijden met het leed van anderen, van de bevrijdende lach om menselijke zothed – een visuele Lof der Zothed – te brengen. Als hij letterlijk en figuurlijk gedwongen wordt het woord te nemen, als hij zijn boodschap in klanken moet uitdrukken, dan gaat hij 'moraliseren': volgens velen een onvergeeflijke zonde. Ik wil de aankondiging van zijn boek – een bespreking van deze helaas niet fraai vertaalde en door vele zetfouten ontstierde autobiografie die bijna 600 pagina's telt is in dit bestek nauwelijks mogelijk – besluiten met enkele citaten van de slottoespraak uit 'De dictator':

'Het spijt me wel, maar ik wil geen keizer zijn. Dat ligt niet op mijn weg. Ik wil over niemand heersen en niets veroveren. Ik zou iedereen willen helpen, als dat mogelijk is: jood en niet-jood, neger en blanke. Wij allen wensen elkaar te helpen. Dat ligt nu eenmaal in de natuur van de mens. Wij willen leven door elkaanders geluk en niet door elkaanders ellende. Wij willen elkaar niet haten en verachten. Er is in deze wereld plaats voor allen. En de goede aarde is rijk en kan ieder geven wat hij nodig heeft... Wij denken te veel en voelen te weinig. Wij hebben meer menselijkheid dan machines nodig, en meer vriendelijkheid en zachtheid dan bekwaamheid. Zonder deze goede eigenschappen wordt het leven gewelddadig en dan zal alles verloren zijn.'

J. v. S.

(*) Charles Chaplin 'Mijn leven'. Oorspronkelijke titel 'My autobiography' – vertaald door W. L. Kieviet. Uitgave: J. J. Tijl N.V., Zwolle.

Ingmar Bergman: verbeelders van beangstigende stilte

IN VEEL ROMANS kan de lezer autobiografische facetten, herinneringen, verborgen verlangens van de auteur ontdekken. In films is iets dergelijks niet te bespeuren – juist gezegd: *was* zoiets niet te bespeuren. Enkele naoorlogse films als Chabrol's 'Les cousins', Truffaut's 'Les 400 coups' en Olmi's 'Il Posto' hebben een autobiografische inslag; zij vertellen ons iets uit het leven van de regisseur.

Kan in dit verband de 47-jarige, met de Erasmusprijs onderscheiden regisseur Ingmar Bergman worden genoemd? Men zou kunnen zeggen dat zijn films in geestelijk opzicht autobiografisch zijn, met andere woorden: de problemen waarmee deze zweedse domineeszoon in de knoop zit, wil hij in zijn films gestalte geven. Het zijn problemen die veel, ja alles omvatten: de onderlinge relaties tussen leven en dood, man en vrouw, God en mens, christen en heiden (verenigd in één mens).

'Onderlinge relaties'? Steeds meer, steeds dreigender, steeds wanhopiger en getormenteerder, steeds schokkender worden in zijn films de ontbrekende onderlinge relaties verbeeld. Niet altijd in een zinvolle beeldentaal. Soms hult Bergman zich in te grote en duistere geheimzinnigheid, soms krijgt de toeschouwer de indruk dat de regisseur op kinderachtige wijze de draak met hem steekt: ik denk aan 'Het gezicht', 'Het oog van de duivel' en vooral aan zijn laatste film 'Wat betreft de vrouwen', een plumpe poging tot lichte humor die wij maar het beste kunnen vergeten. Soms verdrinkt de toeschouwer in een vloed van dialogen.

Doch meer en meer wijkt ook de dialoog om plaats te maken voor monologen die als kreten worden geslaakt. Het woord is niet meer in staat om te verenigen. Het bouwt geen bruggen, maar muren. Het is onmachtig, het is zinloos geworden. Zinloos als heel het bestaan. Een bestaan zonder God. Leegte in de wereld – een

vacuüm in de mens – walging voor het leven – stilte – beangstigende, volstrekte stilte, dit is het wat ons sombere en steeds somberder films van Ingmar Bergman vertellen.

Zij vertellen het in een soms indringende beeldentaal. En Bergman bespaart ons niets. Niet de verkrachting van het meisje in 'De Maagdenbron', niet de pogingen van de jonge geesteszieke vrouw om haar broer te verleiden in 'Als in een donkere spiegel...', niet de beelden van masturbatie, tweemaal een coïtus zonder liefde en een gruwelijke doodstrijd in 'De grote stilte'. Steeds meer ook maakt het gebeuren plaats voor de meditatie, die hardnekkig om één middelpunt cirkelt: God. Maar dat middelpunt is leeg. God vertoont zich niet. Toch zijn de vragen die Bergman's helden zichzelf stellen religieus bepaald, vooral die ene, telkens terugkerende vraag naar de zin van de dood.

Originaliteit en stijlbesef zijn duidelijker aanwezig in de structuur en de dialoog dan in de regie. Bergman bedient zich van de film als van een uitdrukkingmiddel: zijn films zijn de voertuigen van zijn ideeën.

Men kan in zijn oeuvre vele voorbeelden aanwijzen: van Sjöström en Stiller, van het duitse impressionisme, Dreyer en Carné, doch ook van werken uit de beeldende kunst. Geheel versmolten tot een consequente en adequate stijl zijn al deze invloeden eigenlijk alleen in 'Het zevende zegel', waarin middeleeuwse apocalyptische visioenen en moderne levensangst en twijfel zich verbinden tot een fascinerend en indrukwekkend geheel.

Nooit evenwel laat Bergman's talent hem in de steek bij de keuze en de leiding van zijn acteurs en actrices. In hen manifesteert zich het zuiverst zijn hartstocht voor de uit een bedriegelijke zekerheid opgeschrikte, vragende, twijfelende, hopende en wanhopende mens.

W. Berg.

Engelands probleem van de 'gekleurde' immigranten

PATRICK GORDON WALKER'S nederlaag in Smethwick – tijdens de algemene verkiezingen van oktober 1964 – kan verklaard worden uit het feit dat zijn conservatieve tegenkandidaat de vooroordelen en bezwaren van de blanken tegen de gekleurde immigranten in het kiesdistrict misbruikte. Het bericht over Walker's nederlaag vloog de wereld over en legde even sterk de nadruk op het Britse 'rassenvraagstuk' als de rassenselletjes in Notting Hill dat enkele jaren geleden hebben gedaan. Toch bestaat er officieel geen rassen- of kleurlingenvraagstuk in Engeland – of liever: nog niet. Men beschouwt 'Smethwick' of 'Notting Hill' als uitzonderlijke en verklaarbare gevallen. Er wonen daar grote aantallen immigranten – in geheel Engeland rond één miljoen! – en zij worden er geaccepteerd als een nieuw maar noodzakelijk 'deel van het landschap'. Zonder hen is het openbare vervoer of een behoorlijke personeelsbezetting van de ziekenhuizen niet meer denkbaar. Men vindt deze 'newcomers' overal in die functies – samen met een kleiner aantal blanken – en de dagelijkse omgang met hen leidt onontkoombaar tot de erkenning van het feit, dat men voor een belangrijk deel van hen afhankelijk is.

DE BRITSE regering heeft enige tijd geleden een wetsontwerp betreffende de rassendiscriminatie (Race Relations Bill) bij het parlement ingediend. Het beoogt bepaalde vormen van discriminatie en ophitsing tot haatgevoelens in het openbaar tot een strafbaar feit te maken, niet omdat men meent dat een dergelijke wet op dit moment al noodzakelijk is, maar omdat zij het zou kunnen worden. Zij is dus bedoeld als een preventieve maatregel (*). Een toenemend aantal immigranten en een gebrek aan woonruimte en werkgelegenheid zouden wellicht de oorzaken kunnen zijn dat nu bestaande spanningen opvlammen tot ernstige conflicten. Er bestaan meningsverschillen over de noodzaak van wettelijke maatregelen; sommigen zijn van oordeel dat die maatregelen de mogelijkheid van strafbaarheid uitbreiden over houdingen en gevoelens waar zij niet werkelijk toegepast kunnen worden. Anderen menen, dat de wet niet ver genoeg gaat omdat zij discriminatie bij werkgelegenheid en woningtoewijzing – waar zij het meeste kwaad doet – niet aangrijpt. Vooral de conservatieven zijn er tegen, hoewel ook zij iedere kleurbarrière betreuren; zij voelen meer voor een strengere controle op de immigratie.

HOE OOK: er is een probleem, hoewel dat niet volkomen en zeker niet openlijk wordt toegegeven, en er zijn (wederzijdse) grieven en spanningen, hoewel gewelddadigheden en incidenten uitzonderingen zijn. De miljoen immigranten vormen in geen opzicht een homogene groep; het zijn grotendeels West-Indiërs en Pakistanen. Verder zijn er Indiërs, Cyprioten, West-Afrikanten, Nigeriërs, Maltezers en vele anderen. Uitzonderd zij die als studenten komen en die men niet tot de immigranten kan rekenen, zijn de meesten van deze 'gekleurden' niet naar En-

geland gekomen om zich daar blijvend te vestigen, maar om zo veel mogelijk geld te verdienen onder een overvloediger economie dan zij thuis kennen. Hun doel is binnen weinige jaren een bedrag van zo'n £ 1000 (ruim f 10.000, Red.) te sparen en dat kapitaaltje thuis op een voordelige wijze te investeren. Dit geldt in het bijzonder voor de Pakistanen. Maar het veronderstelde tijdelijke karakter van hun immigratie maakt de levensomstandigheden voor al deze immigranten in Engeland dubbel moeilijk: zij willen zich niet vast vestigen, en daarom zich niet aan de Engelse levensgewoonten aanpassen. Deze omstandigheid is een reden waarom de autoriteiten het vraagstuk niet met het oog op een verre toekomst willen aanpakken. De Engelse immigratie kan men dan ook niet vergelijken met die in de Verenigde Staten. Anderzijds moet men er rekening mee houden, dat zeer velen – misschien zelfs de meerderheid van die immigranten – in Engeland zullen blijven, of zij het willen of niet. In dit geval zullen hun kinderen in dat land opgroeien en

door
H.J. BLACKHAM

geassimileerd worden. Intussen zijn die immigranten gehandicapt in hun strijd om het bestaan en zij worden afgeschoven naar minder betaalde en minder begeerde banen. Voeg aan dit alles toe de verschillen in taal, levensgewoonten, beschaving en klimaat – die een vrije omgang met de Engelse bevolking bemoeilijken – en verder nog het ernstig tekort aan woonruimte, en het wordt duidelijk dat er belangrijke rassenscheidingen en veel discriminatie móeten bestaan gebaseerd op wederzijds wanbegrip.

Zonder enige twijfel zijn de West-Indiërs het meest gedesilluseerd. De Pakistanen zijn erop voorbereid dit alles te ondergaan, omdat zij toch de dagen aftellen dat zij terug kunnen gaan. De West-Indiërs zijn meer vergroeid met het idee van Engeland als het overvloedige moederland. De Westindische immigrant beschouwt zichzelf als een Engels staatsburger. Maar als hij in Engeland komt ervaart hij dat het klimaat in alle opzichten koeler is dan hij verdragen kan. Eerst is hij verbijsterd, later woedend slechts beleefdheid en onverschilligheid te ont-

moeten in plaats van de vriendelijke hulpvaardigheid, die hij verwacht had. Hij weet te weinig van de omgeving waarin hij terecht gekomen is en hij begrijpt niets van de wijze waarop men hem behandelt. Dit is er de aanleiding toe, dat hij nors en wantrouwend wordt. Die dubbelzinnige behandeling wordt in zijn ogen een ondubbelzinnige door de kort geleden ingediende Commonwealth Immigration Bill (de wet die de emigratie naar Engeland vanuit de Gemeenebesten zal bemoeilijken. Red.). Deze wet schept en versterkt ontstemming en verbittering. Hoewel men haar, uit Engels oogpunt bezien, als een redelijke en noodzakelijke voorzorgsmaatregel kan beschouwen, wordt zij door vele West-Indiërs gevoeld als een aantasting van hun status, als een maatregel die hen declassificeert tot tweederangs burgers van het Gemeenebest.

DEZE WEINIGE opmerkingen zijn voldoende om aan te tonen dat het Britse kleurlingenvraagstuk geen openlijk probleem vormt, dat het door velen nauwelijks als zodanig wordt herkend en door sommigen zelfs ontkend. Een royalere en verder-schouwende politiek voor de economische ontwikkeling van West-Indië gedurende de tijden toen Engeland daartoe de kracht en de verantwoordelijkheid ervoor had, zou de ergste spanningen van de tegenwoordige toestand hebben kunnen voorkomen. Een deel van de oplossing van het vraagstuk zou nu nog kunnen bestaan uit economische hulp aan de Karaïbische regeringen.

Maar, nogmaals, vele van de immigranten zullen in Engeland blijven, en zij moeten in de gemeenschap worden opgenomen. Dit zal waarschijnlijk op den duur zonder al te veel moeilijkheden kunnen gebeuren, tenzij werkloosheid en gemis aan woonruimte de strijd om primaire levensbehoeften aanwakkeren. Een gemakzuchtige, officiële negering van het probleem kan zich weerspiegelen in de publieke opinie: 'het is dwaas de omvang van het vraagstuk alleen af te meten aan de moeilijkheden van de overgevoeligen en de scherpst-spreekende gevallen van slechte aanpassing. De gezichten van de talloze gekleurde mensen op straat en in de openbare verkeersmiddelen drukken geen verdriet of ontevredenheid uit, dus...'

Ten slotte is het de moeite waard de resultaten te vermelden van een recent onderzoek naar de opvattingen over rassendiscriminatie van jongens en meisjes uit de hoogste klassen van middelbare scholen. Onder hen bestond een verrassend grote eenstemmigheid: drie-kwart van hen veroordeelde de 'kleurbarrière' onder alle omstandigheden, en velen drukten zelfs hun afschuw erover uit. Slechts vijf procent bleek voorstander van discriminatie te zijn. Het is onwaarschijnlijk dat de opvattingen van deze geringe minderheid later van enige invloed zullen zijn op de politieke opinie en de morele houding van de Britten ten aanzien van dat vraagstuk. Maar de stem van een Colin Jordan (Engelands nationaal-socialist nummer 1. Red.) reikt ver, juist omdat wat hij beweert niet representatief is voor de Engelse openbare mening, en omdat het zo afzichtelijk fantastisch klinkt.

(*) De Britse Labourregering heeft het wetsontwerp betreffende de rassendiscriminatie gewijzigd door de bepalingen die haar strafbaar stellen in te trekken. De amendementen op het wetsontwerp, die eind mei zijn gepubliceerd, stellen in plaats daarvan de oprichting van plaatselijke verzoeningscommissies voor, tot welke commissies personen met klachten over rassendiscriminatie zich kunnen wenden.

IK denk er ZO over

Woningellende

Behalve het woningtekort is er nog huisvestingsprobleem met een medische kant, nl. door de hedendaagse manier van bouwen, die geluidshinder veroorzaakt. Door het vele glas en de akelig dunne muren dringen alle geluiden van lucht- en straatverkeer, spelende kinderen, blaffende honden enz. naar binnen; zelfs bij gesloten ramen ook nog de uitlaatgassen. Dit alles is in bepaalde huizen zo erg, dat er van 'leven dat past bij eigen opvatting' weinig terecht komt. Van 'standhouden tegen het opdringen van de buitenwereld' is hier geen sprake. Integendeel, deze dringt aan alle kanten binnen. Tegen wil en dank moeten wij vaak muziek laten spelen om het lawaai te overstemmen. Vaak vluchten wij naar buiten, waar we soms ook niet weten waar wat stilte te genieten. Onvoldoende slaap door verkeerslawaaï des nachts. Dit alles leidt tot psychische stoornissen en depressieve toestanden. Vaak kan ik daardoor niet eens werken. Kan men hier spreken van een normaal leven? Ook daar weet de arts geen raad mee. Verhuizen door woningruil blijkt ook niet gemakkelijk, want jarenlang zoeken wij tot nu toe vruchteloos naar een rustig plekje. Hier hebt u dus een voorbeeld uit de praktijk van wat de indirecte gevolgen zijn van het woningtekort. Deze problematiek ligt wel op een ander vlak, dan dat van de jong gehuwden, doch hij is niet minder funest voor de betrokkenen.

S. Barendregt

Santo Domingo 5

Van de brief over de interventie van de Verenigde Staten in de Dominicaanse Republiek, gericht tot de ministerpresident en afgedrukt in Mens en Wereld, van 29 mei nam ik enerzijds met voldoening, anderzijds, met verwondering kennis. Met voldoening, omdat het goed is, de partijdige Amerikaanse interventie aan de kaak te stellen, met verwondering, omdat het dagelijks bestuur de verdere bemiddeling 'bij uitsluiting in handen van de Organisatie van Amerikaanse staten gelegd' wil zien.

Mens en Wereld

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr. H. Bonger

Redactieraad: mevr. I. M. A. Donker-Rutgers, prof. dr. J. C. Brandt Corstius, H. P. Danz, R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof, P. W. van der Vliet

Redactiesecretaris: J. van Straten, Goethe-
laan 73, Utrecht, telefoon 030 - 3 15 63

Administratie, abonnementen en advertenties: Oudegracht 152, Utrecht, telefoon 1 01 63; postgiro 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag

Abonnementsprijs voor leden van humanistische organisaties f 6,50 per jaar, voor niet-leden f 8,50, buitenland f 10,-, losse nummers f 0,30

Duidelijk immers is gebleken en blijkt dagelijks nog, dat deze organisatie aan de leiband van de Verenigde Staten loopt, zodat bemiddeling door de O.A.S. beslist geen verbetering in de situatie kan brengen. Bovendien komt de bevoegdheid tot bemiddeling in de eerste plaats toe aan de Verenigde Naties, aan wier rechten door het optreden van de O.A.S. inmiddels tekort gedaan is. Het bij uitsluiting bevoegd achten van de O.A.S. kan ik niet anders zien dan als een (onbegrijpelijke) misvatting.

H. J. van Aller

Santo Domingo 6

Naar aanleiding van het stukje Santo Domingo 1 van de heer v. d. Veen (M.W. 12-6) het volgende: Schrijver vertelt ons dat de negers in Santo Domingo (het is een gemengde bevolking) nog niet rijp zijn voor een eigen regering. Maar als dit zo is, ligt het aan de kolonisatoren, die de bevolking niet heeft gemaakt tot volwaardige mensen, wat het H.V. beoogt te doen. De hatelijke uitdrukking van de heer v. d. V. geeft weer eens aan dat grote groepen mensen in onze maatschappij, ook de heer v. d. Veen, de negers niet als volwaardige mensen zien.

De vorige wettige en democratisch gekozen regering Juan Bosch was communistisch noch westers gezind, zij wilde een eigen neutralistische politiek, (begrijpelijk) maar dit is in de ogen van de schrijver gelijk aan het communisme. Dit staat natuurlijk niet in Het Beste. Leest de heer v. d. Veen wel eens kranten? Niet de Telegraaf maar b.v. de N.R.C., daar staat ook in, dat Juan Bosch *geen communistisch bewind wil*.

Ik ben zelf blij met de verklaring van het D.B. Deze verontrusting is geen politieke maar een menselijke, en daar is het H.V. toch voor. En de verontrusting die bij de Amerikaanse ambassadeur misschien opkomt, moet hem tot het inzicht brengen dat een gedeelte van de Nederlandse bevolking niet wenst mee te lopen in het gareel van de Amerikaanse interventiepolitiek.

Hans Jong.
(Door de redactie bekort).

Santo Domingo 7

De door de brief van het D.B. verontruste lezers van M. en W. hebben op blz. 3 van het nummer van 12 juni van het D.B. een antwoord gekregen, waaraan ik niets heb toe te voegen. In het stukje van de heer D. A. Hamburger komt echter een zinsnede voor, die mij een reactie ontlokt. Deze schrijver ziet namelijk geen kans om zich uit de kranteberichten en de naar *omroepzuil gekleurde* televisie-reportages een objectief beeld te vormen, van wat er werkelijk (in Vietnam en Santo Domingo) gebeurt. Hij heeft dit met velen gemeen, maar ik vraag mij af of dit niet veeleer aan de ondoorzichtigheid van de gebeurtenissen in beide landen ligt, dan aan de reportages. Ik waag te betwijfelen of de bevolking van landen zonder 'verzuilde' omroep er meer van begrijpt. Haat doet een mens de redelijkheid uit het oog verliezen. De heer Hamburger bewijst dit met zijn zijdelingse uitval.

H. J. Goedée.

Lezingen voor de radio

Zondag 27 juni VARA 9.45 uur: mevr. M. Rood-de Boer: 'Iets over geestelijk leven aan de andere kant van de grens'.

Zondag 4 juli VARA 9.45 uur: J. P. Mazure: 'De humanist tegenover tegenstellingen binnen het christendom'.

leven sverz ekering ng op index benad ering basis

Aurora

Zend mij vrijblijvend alle inlichtingen over uw Index-Benaderingspolis.

NAAM:

ADRES:

WOONPL:

(In open envelop, gefrankeerd met 7 cts postzegel, zenden aan:
N.V. Levensverzekering Maatschappij
AURORA, Stadhouderskade 1a, A'dam).

"i Is weer vaderdag geweest"

REKENSCHAP

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
voor wetenschap en cultuur,
wil een blad zijn voor de verdieping van
de humanistische overtuiging

Redactie:

A.D. Belinfante, J.C. Brandt Corstius,
H. Freudenthal, F.P. Huygens,
B.W. Schaper, P. Thoenes, P. Krug en
Libbe van der Wal

Abonnementsprijs:

f 9.50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van
Socrates en voor studenten f 8.00 per jaar).
Het abonnement kan ieder kwartaal ingaan.

HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES
Oudegracht 152, Utrecht
Giro 58 22 93

Het Humanisme in de Moderne Wereld

Heden verscheen een brochure van de gehouden inleidingen op het
16e congres van het Humanistisch Verbond.

De sprekers waren:

Prof. Dr. J. P. Mazure over
Het Humanisme tegenover de sociaal-culturele situ-
atie in de wereld.

Dr. H. Bonger over
De verwarring en onzekerheid van onze tijd.

Deze brochure wordt ingeleid door Prof. Dr. J. P. van Praag.
Prijs f 0,85

Te bestellen bij Centraal Bureau, Oudegracht 152, Utrecht.
Giro 304960 t.n.v. Humanistische Verbond, Utrecht.

Op het bureau van de Centraal Geestelijk Raadsman voor de in-
richtingen van justitie te Amersfoort is een vacature voor een

administratieve medewerkster

middelbare opleiding en kantoorervaring is vereist.
Salaris volgens rijksregeling (f 391,- tot f 665,- p.m., exclusief
huurcompensatie van f 35,90 p.m. en 4% vakantietoelage). Aan-
stelling boven minimum is mogelijk.

Sollicitaties te richten aan de Centraal Geestelijk Raadsman, Kleine
Haag 3a, Amersfoort.

ANNONCES

Militair, 19 jr., zoekt leuke corres-
pondentievriendin, 17-19 jr. Brie-
ven liefst met foto aan de Dpl. sld.
D. Kers, r.n.r. 45-08-02.200, 45 afd.
It lua, Stvzg Bat. Kamer D2r, Mau-
ritskazerne, Ede (Gld.).

Mevrouw Van Gorkom-Lechner,
Mauritsstraat 64, Utrecht, tel. 030-
22870, zoekt per 15 juli een zelf-
standige huishoudster (inwonend).
Niet beneden 25 jaar.

Welke alleenstaande dame (35-45)
is genegen huishouding te verzorgen
voor klein gezin, bestaande uit man
(43) en 2 kinderen (m. 15 en j. 12
jr.) in randgemeente van Hilver-
sum. Geen huwelijk.
Br. met volledige inl. onder no. M.
en W. 185 bureau van dit blad.

Toekomstige studente zoekt uiter-
lijk tegen 1 september kamer te Lei-
den. Tel. 04494-2933 of brieven on-
der nr. M.W. 184 a.h. bur. v. d. blad
te Utrecht.

Zojuist verschenen

ECHT EN ONECHT IN GELOOF EN ONGELOOF 3E DRUK

T. T. ten Have

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau bij voorkeur door
overschrijving van f 0,95 op postrekening nr. 30 49 60
t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht met op het
strookje de vermelding uitgave nr. 6501.

Rede en Religie in het Humanisme

In deze uitgave is er naar gestreefd de verschillende opvattingen
die zich binnen het humanisme over deze onderwerpen voordoen,
tot hun recht te laten komen.

Formaat 15 x 23 cm. - Omvang ca. 250 pag.

Prijs f 9.90

U kunt dit bestellen door overschrijving op giro 30 49 60, t.n.v.
Centraal bureau Humanistisch Verbond
OUDEGRACHT 152 - UTRECHT

Abonneert u op de Humanistische Documentatie Dienst

Versijnt 11 keer per jaar en bevat de belangrijke gebeurtenissen
van en publicaties over alle humanistische organisaties in Nederland.

Uitgave: Humanistisch Centrum Mens en Wereld
Administratie Centraal Bureau,
Oudegracht 152,
Utrecht.

Abonnementsprijs per jaar f 3,-.
Giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

MENS EN KOSMOS

Gewijd aan de studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap
met hun grensgebieden, onder redactie van J. M. Hondius, Dr. H.
Groot, Mr. N. Kluwer, P. Krug en Dr. D. H. Prins.

Abonnementsprijs f 15,- per paar (6 nummers). Losse nummers
f 2,50.

Vraagt toezending gratis proefnummer en catalogus van uitgaven op
geestelijk gebied bij de uitgever N. KLUWER-DEVENTER.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten op-
gericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij
het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner
zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, gaarne 30 cent aan postzegels
insluiten.